

Naslov: Dijaspورا - ključni element za razvoj Bosne i Hercegovine

Piše: Heinrich Maurer, ambasador Švicarske u Bosni i Hercegovini

U poređenju sa drugim zemljama Evrope, Bosna i Hercegovina ima najveći udjel građana koji žive u inozemstvu. Gotovo dva miliona njenih sunarodnjaka žive diljem svijeta. Oko 60'000 ih je u Švicarskoj. Vlada moje zemlje je dala izraditi studiju¹ o bosansko-hercegovačkoj dijaspori u Švicarskoj koja je otkrila neke zanimljive podatke. Građani porijeklom iz BiH migrirali su u Švicarsku u tri navrata. 60-ih i 80-ih bili su to ekonomski migranti, a ranih 90-ih ratne izbjeglice. Dok se prva generacija iseljenika suočavala s poteškoćama u ovladavanju jednim od četiri službena jezika u Švicarskoj, druga ih je usvajala bez većih poteškoća i stoga se uspješnije integrisala u švicarsko društvo. Ono što je zajedničko i za jednu i drugu je jaka veza s domovinom. Međutim, osjećaj identiteta migranata iz BiH pretežno je fragmentiran, što je rezultat posljednjeg sukoba u zemlji. Priče prikupljene u toku studije pokazuju raskol unutar ove populacije. U Švicarskoj ne postoji samo jedna bh. dijaspora, već tri. Uprkos tome postoje grupe unutar dijaspore koje okupljaju sunarodnjake oko zajedničkog cilja, kao što su projekti obnove u BiH ili restauracija njene baštine.

Poznato je da različiti međunarodni programi saradnje u BiH neće trajati vječno. Zbog toga BiH treba iznaći održive načine i sredstva za daljnji razvoj. U tom nastojanju dijaspora može imati ključnu ulogu. Prema podacima Svjetske banke doznake dijaspore u BiH učestvuju sa 13% u bruto društvenom dohotku. Samo doznaka bh. dijaspore iz Švicarske iznosile su 2012. godine 130 milion KM, što je 3,5 puta više od godišnjeg proračuna namijenjenog za švicarske projekte saradnje u ovoj zemlji.

Tokom susreta i posjeta u zemlji domaćina bio sam svjedok brojnih primjera velike važnosti dijaspore za ovu zemlju. Kada sam nedavno upitao švicarskog poduzetnika o razlozima za pokretanje fabrike u BiH, odgovorio mi je da je trećina njegove radne snage u Švicarskoj porijeklom iz ove zemlje. Ti ljudi će stoga, rekao je, preuzeti vodstvo u pokretanju nove kompanije i obuke njenih zaposlenika. Često ljudi iz dijaspore, bez da Ambasada ima saznanja o tome, iniciraju brojne projekte razmjene i saradnje između naše dvije zemlje. Ne treba zaboraviti ni neposrednu i značajnu pomoć iz dijaspore na koju su se građani BiH mogli osloniti nakon što su strašne poplave prošle godine pogodile ovu zemlju. Budući da se dijaspora poziva na različite identitete i društvene mreže, ona raspolaže i posebnim potencijalom da bude graditelj mostova.

U 2009. godini Švicarska i BiH uspostavile su migracijsko partnerstvo. Unutar tog partnerstva razmatraju se različiti izazovi u oblasti migracija, kao što su granična kontrola, azil i pitanja readmisije, te se sprovode konkretne mjere i projekti. Jedan od njegovih ciljeva je jačanje

potencijala dijaspora za dobrobit razvoja BiH. Uz finansijsku i organizacijsku potporu Švicarske, grupa pojedinaca unutar bh. dijaspora u Švicarskoj trenutno je u procesu uspostavljanja platforme za uvezivanje formalnih udruženja, neformalnih grupa i pojedinaca unutar bh. dijaspora u Švicarskoj s jedne strane, te svih relevantnih aktera u BiH s druge strane. Glavni cilj je jačanje doprinosa dijaspora razvoju zemlje kroz razmjenu informacija i znanja. Ova inicijativa želi intenzivirati umrežavanje i institucionalne kontakte između partnera i sudionika vlasti na obje strane. Moja zemlja također podržava i druge projekte koji se odnose na dijasporu kao što je osnivanje Ureda za dijasporu i imenovanje koordinatora za saradnju sa dijasporom u općinama i gradovima u saradnji s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH i Razvojnim programom Ujedinjenih nacija(UNDP) u BiH.

Uvjeran sam da je dijaspora ključni element za razvoj zemlje kao što je BiH, ukoliko se sljedeći faktori uzmu u obzir:

- Prvo, na dijasporu ne treba gledati kao na „zlatnu koku“ koja će do u nedogled slati novac u zemlju svoga porijekla. Dijasporu treba tretirati s poštovanjem i uzvratiti joj dobrim. Dijasporu treba informisati na transparentan način kako i u koje namjene se troše njena sredstva. Trebala bi biti prepoznata kao partner koji posjeduje različita znanja i vještine. Ravnopravan odnos je stoga veoma važan. Kao što je navedeno u nedavno objavljenom izvještaju dijaspora Republike Irske: "Važno je razumjeti percepciju i potrebe dijaspora. Saradnja s dijasporom mora biti dvosmjerna, a ključno pitanje na koje treba dati odgovor je što naša dijaspora želi." S druge strane, dijaspora mora pokazati senzibilitet u zemlji porijekla. Superiorno ponašanje nije od koristi.
- Drugo, važno je i povjerenje. Predanost dijaspora će se povećati kada se uspostavi odnos povjerenja sa partnerima u zemlji porijekla. Švicarska vlada nastoji unaprijediti proces izgradnje povjerenja kroz realizaciju projekata kao što je pomenuta platforma dijaspora, pružajući komplementarnu podršku.
- Treće, treba napraviti razliku između finansijskih i socijalnih doznaka. Finansijske doznake kroz transfere novca i kreditiranja članova porodica, prijatelja i institucija jednako su važne kao i socijalne doznake, koje obuhvaćaju vještine i prijenos znanja. Dugoročno gledano, ove zadnje zapravo su relevantnije i korisnije. One će pomoći da se smanji „odliv mozgova“, što je još uvijek veliki problem za BiH.
- Četvrto, izazov s kojim se BiH suočava je da se barem dio doznaka preusmjeri u investicije, a ne samo ličnu potrošnju. Ulaganje u kompaniju koja stvara radna mjesta i prihode ili u ustanovu koja obučava pojedince ima veći uticaj na razvoj ove zemlje nego jednostavan transfer novca za financiranje izgradnje neke porodične kuće.

- I na kraju, veze i komunikacija vjerovatno predstavljaju najvažniju kariku za daljnje uključivanje dijaspora u razvoj zemlje. A ovdje imamo dobre vijesti: komunikacijski alati poput e-maila, twittera, facebooka, skypa itd. su se proširili i postali uveliko pristupačniji u posljednja dva desetljeća. To pomaže da se ljudi i dobre ideje uvežu.

Čitajući pomenuti izvještaj o novoj irskoj politici prema dijaspori postao sam svjestan da ta politika treba jak strateški element. Irska je dugo vremena bila siromašna zemlja s masovnim iseljavanjem. To se promijenilo 90-ih godina zahvaljujući njihovoj izvrsnoj vezi i odnosom prema dijaspori koja je rasprostranjena diljem svijeta. Primjeri poput irskog trebali bi podstaći BiH da doprinese razvoju zemlje i kroz uspostavljanje saradnje sa svojim sunarodnjacima u inozemstvu.

ⁱ <https://www.sem.admin.ch/dam/data/sem/publiservice/publikationen/diaspora/diasporastudie-bosnien-e.pdf>